

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

SEKCJA CZWARTA

DECYZJA

Skarga nr 78296/11
Karolina NADOLSKA i Bronek LOPEZ NADOLSKA
przeciwko Polsce

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Seksja Czwarta), zasiadając w dniu 15 października 2013 roku jako Izba w składzie:

Ineta Ziemele, *Przewodnicząca*,

David Thór Björgvinsson,

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Zdravka Kalaydjieva,

Vincent A. De Gaetano,

Krzysztof Wojtyczek, *sędziowie*,

oraz Françoise Elens-Passos, *Kanclerz Sekcji*,

Mając na względzie powyższą skargę, wniesioną w dniu 15 grudnia 2011 roku,

Mając na względzie środek doraźny wskazany pozwanemu Rządowi na podstawie Reguły 39 Regulaminu Trybunału,

Mając na względzie uwagi przedstawione przez pozwanego Rząd oraz przekazane w odpowiedzi uwagi skarżących,

Mając na względzie uwagi przedstawione przez stronę trzecią,

Po naradzie postanawia, co następuje:

FAKTY

1. Pani Karolina Nadolska (skarżąca) i jej nieletni syn Bronek Alvaro Lopez Nadolska („B”) (skarżący), są obywatelami polskimi, którzy urodzili się odpowiednio w 1973 i 2004 roku oraz mieszkają w Warszawie. Przed Trybunałem byli reprezentowani przez Panią N. Ołowską-Zalewską, adwokata prowadzącego praktykę w Warszawie.

2. Rząd polski („Rząd”) był reprezentowany przez swojego Pełnomocnika, Pana J. Wołosiewiczza, a następnie przez Panią J. Chrzanowską z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący zarzucili naruszenie Artykułu 8 Konwencji, ponieważ orzeczenia polskich sądów, nakazujące powrót B do Meksyku, były sprzeczne z jego najlepszym interesem, ponieważ rozłąka z matką mogła spowodować u niego nieodwracalne i poważne szkody psychiczne.

4. W dniu 6 stycznia 2012 roku Przewodnicząca Izby postanowiła wskazać Rządowi, na podstawie Reguły 39, że jest pożądane, w interesie stron i dla prawidłowego przebiegu postępowania przed Trybunałem, aby nie egzekwować powrotu B.

5. Tego samego dnia skarga została zakomunikowana Rządowi. Zdecydowano również o łącznym rozpatrzeniu dopuszczalności i meritum skargi (Artykuł 29 § 1).

6. W dniu 4 maja 2012 roku otrzymano uwagi strony trzeciej – ojca B, A.L.Z., który otrzymał pozwolenie Przewodniczącej do interwencji w ramach procedury pisemnej (Artykuł 36 § 2 Konwencji oraz Reguła 44 § 2). W dniu 23 maja 2012 roku i 29 maja 2012 roku odpowiednio skarżący i Rząd odpowiedzieli na te uwagi (Reguła 44 § 5).

A. Okoliczności sprawy

Stan faktyczny sprawy, przedstawiony przez strony, można streścić następująco.

1. Sytuacja rodziny przed wyjazdem skarżących z Meksyku

7. W 1997 roku skarżąca poślubiła obywatela Meksyku, A.L.Z., w Waszyngtonie, Stany Zjednoczone Ameryki.

8. W dniu 7 czerwca 2004 roku w Nowym Jorku urodziła syna, B, skarżącego.

9. W 2004 roku rodzina osiedliła się razem w Meksyku.

10. Skarżąca choruje na cukrzycę insulinoniezależną. Korzysta z pompy insulinowej i wymaga stałego nadzoru lekarskiego oraz dostępu do pełnej pomocy medycznej. Posiada wykształcenie ekonomiczne. Biegłe włada językiem angielskim i, w pewnym stopniu, również hiszpańskim. W czerwcu 2008 roku uzyskała obywatelstwo Meksyku. W Meksyku miała pracę zarobkową, sprzedając kawę hotelom i restauracjom.

11. A.L.Z. również jest ekonomistą. Pracuje jako konsultant polityczny. Jest także przedsiębiorcą i właścicielem restauracji.

12. Skarżący cierpi na alergię układu oddechowego i genetyczną astmę oskrzelową. Wydaje się, że w Meksyku miał przepisane leki na receptę i na zewnątrz nosił maskę higieniczną. Dziecko uczęszczało do przedszkola, gdzie uczyło się hiszpańskiego i angielskiego. Chłopiec rozmawiał po hiszpańsku z ojcem i po polsku z matką.

13. A.L.Z. opłacał uzupełniające ubezpieczenie zdrowotne swojego syna i skarżącej.

14. W bliżej nieokreślonym czasie, prawdopodobnie w czerwcu 2007 roku, skarżąca i A.L.Z. podjęli decyzję o separacji.

15. W dniu 17 marca 2009 roku podpisali umowę separacji, w której uzgodnili następujące kwestie: (1) dziecko będzie mieszkać z matką, (2) dziecko będzie się spotykało z ojcem w każdą środę po południu do czwartku rano oraz w każdy weekend, (3) rodzice podzielą równo okres wakacji szkolnych chłopca, (4) co miesiąc A.L.Z. będzie wpłacał na meksykański rachunek bankowy skarżącej dwie raty na łączną kwotę 39 000 meksykańskich pesos (około 2250 euro) z przeznaczeniem na utrzymanie dziecka (45% kwoty) i alimenty (55% kwoty), (5) A.L.Z. zapłaci za ubezpieczenie zdrowotne dziecka i matki, oraz (6) dziecko może opuścić miasto i kraj wyłącznie za pisemną zgodą rodzica, który nie będzie mu towarzyszył.

16. Skarżący wyprowadzili się do nowego mieszkania, które zostało wynajęte i opłacone przez A.L.Z. Mieszkanie zostało wybrane przez skarżącą. Było położone w najlepszej dzielnicy Meksyku.

17. Skarżąca dbała o swojego syna, a A.L.Z. utrzymywał z nim regularny kontakt, zgodnie z harmonogramem zawartym w umowie separacji.

2. Sytuacja rodziny po wyjeździe skarżących z Meksyku

18. W dniu 2 maja 2009 roku A.L.Z. wyraził pisemną zgodę, aby skarżąca spędziła z synem wakacje w Niemczech (u babci dziecka ze strony matki) od 2 maja do 27 czerwca 2009 roku.

19. W dniu 2 maja 2009 roku skarżący opuścili Meksyk i udali się do Niemiec. Następnie przybyli do Polski.

20. W dniu 7 maja 2009 roku Najwyższy Sąd Rodzinny Federalnego Dystryktu Meksyku orzekł rozwód skarżącej i A.L.Z. Sąd zdecydował o wspólnej opiece nad dzieckiem, ustalił miejsce zamieszkania dziecka z matką i zatwierdził harmonogram spotkań ojca zgodnie z umową separacji między rodzicami. Nadto sąd nakazał, aby każdego miesiąca A.L.Z. wpłacał na meksykański rachunek bankowy skarżącej łączną kwotę 39 000 meksykańskich pesos (około 2250 euro) z przeznaczeniem na alimenty (55% wyżej wymienionej kwoty) i utrzymanie dziecka (45% wyżej wymienionej kwoty).

21. Skarżąca podniosła, że w tym czasie dowiedziała się, że firma A.L.Z., prowadząca sieć kawiarni w Meksyku, ogłosiła upadłość (zostało to później potwierdzone w piśmie z dnia 6 września 2011 roku, wysłanym do niej przez prawnika A.L.Z.). Zdaniem skarżącej nie mogła zatem oczekiwać żadnego wsparcia finansowego dla jej dziecka lub dla siebie, jeśli kiedykolwiek wróciliby do Meksyku. Dowiedziała się również, że A.L.Z. zawiesił opłacanie ubezpieczenia zdrowotnego skarżących w Meksyku.

22. W dniu 12 maja 2009 roku skarżąca poinformowała swojego byłego męża, że postanowiła osiedlić się w Warszawie wraz z ich dzieckiem. Uważała, że dziecko ma lepsze możliwości rozwoju w Polsce i wyraziła obawy w związku z wybuchem świńskiej grypy w Meksyku, w szczególności wobec braku ubezpieczenia zdrowotnego.

23. A.L.Z. nie zgodził się na pobyt syna w Polsce i zażądał, aby natychmiast wrócił do Meksyku. A.L.Z. wszczął w Polsce postępowanie w ramach Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę ("Konwencja haska") (zobacz pkt 32-62 poniżej).

24. We wrześniu 2009 roku skarżący zaczął uczęszczać do przedszkola w Warszawie. Był również zapisany na prywatne korepetycje z języka hiszpańskiego i angielskiego oraz szereg zajęć rekreacyjnych

25. Skarżąca stwierdziła jednak, że jej syn nie chce rozmawiać po hiszpańsku i stanowczo odmówił uczęszczania na lekcje tego języka. W związku z tym zaprzestano zajęć pod dwóch lekcjach.

26. Chłopiec psychicznie czuł się dobrze. Szybko dostosował się do nowych warunków. Był również w dobrej kondycji fizycznej, choć cierpiał na nawracające infekcje gardła z powodu swojej alergii i astmy oskrzelowej (potwierdzone przez sprawozdanie sądowego kuratora dla nieletnich z dnia 19 grudnia 2009 roku).

27. W styczniu 2010 roku A.L.Z. ponownie się ożenił.

28. W maju 2010 roku skarżąca również ponownie wyszła za mąż.

29. Wydaje się, że po wyjeździe skarżących z Meksyku, A.L.Z. sporadycznie opłacał składki na uzupełniające ubezpieczenie zdrowotne swojego syna.

30. Wydaje się również, że wpłacał pieniądze na utrzymanie dziecka oraz, aż do ślubu skarżącej, alimenty. Skarżąca twierdziła, że płatności były nieregularne i niewystarczające. Nadto pieniądze zostały zdeponowane na jej meksykańskim koncie bankowym, do którego miała ograniczony dostęp w Polsce (nieustalone problemy z jej kartą kredytową, stałymi limitami państwowymi w kwocie pieniędzy, częstotliwością wypłat itp.).

31. Skarżąca podniosła, że w marcu 2011 roku jej mąż udał się do Meksyku, aby ocenić szanse skarżących i jego własne na osiedlenie się w tym kraju oraz czy B powinni tam powrócić.

3. Postępowanie na ramach Konwencji Haskiej

32. W bliżej nieokreślonym dniu w lipcu 2009 roku A.L.Z. złożył wniosek do centralnego organu władzy Meksyku o powrót syna do Meksyku w ramach Konwencji Haskiej. W bliżej nieokreślonym dniu we wrześniu 2009 roku wniosek został przekazany do polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości. W dniu 13 października 2009 roku sprawa została zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Warszawie.

33. W dniu 19 stycznia 2010 roku Sąd Rejonowy w Warszawie nakazał skarżącej, aby oddała syna w ciągu 30 dni.

34. Sąd krajowy uznał, że skarżąca bezprawnie uprowadziła syna z Meksyku, kraju, w którym dziecko miało stałe miejsce zamieszkania (Artykuł 3 Konwencji Haskiej). Doprowadziło to do naruszenia prawa do opieki, przyznanego przez meksykański sąd ojcu dziecka, który skutecznie i prawidłowo korzystał z niego przed wyjazdem skarżących z Meksyku.

35. Nadto sąd krajowy wziął pod uwagę fakt, że wniosek został złożony przed upływem 1 roku od dnia uprowadzenia (zatrzymania) dziecka, w związku z tym, zgodnie z Artykułem 12 Konwencji Haskiej, nie było potrzeby badania, czy dziecko przystosowało się już do nowego środowiska.

36. Sąd krajowy zauważył również, że skarżąca nie twierdziła, że ojciec dziecka nie wykonywał swoich praw i obowiązków rodzicielskich, zarówno przed, jak i po wyjeździe skarżących z Meksyku. Wręcz przeciwnie, przyznała, że A.L.Z. spędzał wiele czasu z synem w Meksyku, a od maja 2009 roku rozmawiał z nim przez telefon i Skype'a. Sąd Rejonowy w Warszawie uznał również, że skarżąca nie wykazała, że powrót dziecka do Meksyku naraziłby je na poważne ryzyko poniesienia jakiegokolwiek szkody fizycznej lub psychicznej albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w sytuacji nie do zniesienia w rozumieniu Artykułu 13 (b) Konwencji Haskiej. W tym sensie zauważono, że pandemia świńskiej grypy była zjawiskiem ogólnoświatowym, jednak młodzi ludzie i dzieci nie znajdowali się w grupie szczególnego ryzyka zakażenia. Co więcej, mimo że Meksyk jest najbardziej zanieczyszczonym miastem na świecie, sąd krajowy był przekonany, że A.L.Z. będzie starał się chronić swojego syna od wszelkich zagrożeń medycznych. Ponadto odnotowano, że w każdym razie, zgodnie z wyrokiem rozwodowym, skarżąca miała otrzymywać alimenty oraz środki na utrzymanie dziecka w znacznej wysokości, A.L.Z. opłacał i zamierzał nadal opłacać uzupełniające ubezpieczenie zdrowotne swojego syna, a dziecko mogło mieszkać na obrzeżach miasta lub w mniej zanieczyszczonej dzielnicy.

37. Nadto Sąd Rejonowy w Warszawie uznał, że skarżąca nie wskazała żadnych okoliczności, które pozwalałyby na zastosowanie Artykułu 20 Konwencji Haskiej.

38. Zauważono również, że sąd krajowy w rozstrzygnięciu sprawy kierował się przede wszystkim dobrem dziecka oraz orzecznictwem Sądu Najwyższego.

39. Definiując pojęcie dobra lub najlepszego interesu dziecka, Sąd Rejonowy w Warszawie odwołał się do podstawowych zasad Konwencji Haskiej, Konwencji o Prawach Dziecka z 1989 roku oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego i tutejszego Trybunału. Sąd krajowy uznał, że niniejsze pojęcie nie może być interpretowane w sposób dowolny i instrumentalny na korzyść tylko jednej ze stron postępowania. Przeciwna sytuacja czyniłaby Konwencję Haską martwym i nieskutecznym dokumentem międzynarodowym.

40. Sąd Rejonowy w Warszawie uznał, że w świetle okoliczności sprawy dobro dziecka nie wymaga, aby wniosek jego ojca o powrót syna do Meksyku został oddalony.

41. Sąd krajowy oddalił wniosek skarżącej dotyczący przesłuchania dziecka, ponieważ uznano, że w wieku 5 lat nie osiągnęło ono jeszcze stopnia dojrzałości, który pozwoliłby mu sformułować wiarygodną i racjonalną opinię w zakresie wyboru rodzica, z którym chciałoby mieszkać.

42. Podobnie, sąd krajowy oddalił wniosek skarżącej o dopuszczenie opinii biegłego z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność, czy dobro B zostałyby zagrożone przez jego powrót do ojca w Meksyku, bez matki, ze względu na jego młody wiek i dotychczasowe doświadczenia. Uznano, że skarżąca nie określiła, jakie "dotychczasowe doświadczenia" ma na myśli. Nadto sąd krajowy zgodził się, że powrót małego dziecka do kraju swego ojca bez matki będzie dla niego trudnym doświadczeniem. Niemniej jednak, jak stwierdziła sama skarżąca, B udowodnił już, że potrafi łatwo przystosować się do nowego środowiska, kiedy został zabrany do Polski. Wreszcie, Sąd Rejonowy w Warszawie powołał się na postanowienie Sądu Najwyższego w sprawie z 1999 roku, sygn. akt I CKN 992/99, że oddzielenie dziecka od matki co do zasady nie może być przeszkodą do powrotu bezprawnie uprowadzonego dziecka do państwa jego stałego pobytu. Fakt, że skarżąca prawidłowo dbała o swoje dziecko po ich wyjeździe z Meksyku i utrzymywała właściwą więź emocjonalną z synem, również nie był przeszkodą do zwrotu dziecka. Niezgodna z prawem sytuacja, spowodowana bezprawnym uprowadzeniem dziecka, nie może być usankcjonowana przez usiłowanie przez rodzica, który uprowadził dziecko, ochrony dobra dziecka podczas pobytu z dala od kraju stałego pobytu dziecka.

43. Sąd krajowy oddalił również wniosek skarżącego o dopuszczenie opinii dyrektora przedszkola B, ponieważ nie ulegało wątpliwości, że dziecko przystosowało się już do nowego środowiska.

44. Sąd Rejonowy w Warszawie zauważył, że obowiązek oddania dziecka ojcu nie oznacza, że dziecko musi być oddzielone od matki. W tym sensie zauważono, że skarżąca jest obywatelką Meksyku, biegle mówi po hiszpańsku, potrafi funkcjonować na meksykańskim rynku pracy, ponieważ przed wyjazdem miała pracę zarobkową jako sprzedawca kawy do hoteli i restauracji oraz miała prawo do otrzymywania alimentów od A.L.Z. Skarżąca mogła zatem swobodnie zdecydować, czy chce towarzyszyć synowi w powrocie do Meksyku.

45. Sąd krajowy stanął na stanowisku, że nie ma niebezpieczeństwa, że skarżący poniesie poważną szkodę psychiczną lub fizyczną, niezależnie od tego, czy wróci do Meksyku z matką czy bez niej. Podkreślono, że chłopak nie jest już niemowlęciem wymagającym stałej opieki matki, a jego ojciec może dobrze się nim zaopiekować.

46. Wreszcie, Sąd Rejonowy w Warszawie nie uznał za udowodnione, że skarżący nie mają ubezpieczenia zdrowotnego w Meksyku. Z drugiej strony ustalono, że A.L.Z., który przedłożył dowody wpłaty alimentów i środków na utrzymanie dziecka, udowodnił, że dbał o dobro zarówno dziecka, jak i swojej byłej żony. Stwierdzono również, że B potrafi jeszcze mówić po hiszpańsku, ponieważ często rozmawiał z ojcem przez telefon i Internet oraz uczęszczał na prywatne korepetycje z tego języka. Sąd krajowy nie uznał za udowodnione, że istnieje realne ryzyko, że zdrowie dziecka byłoby zagrożone w Meksyku.

47. Skarżąca złożyła apelację. Stwierdziła, że B ma znacznie silniejsze więzi z nią niż z ojcem oraz doskonale przystosował się do środowiska w Polsce. Skarżąca podniosła, że obawia się, że rozłąka z synem i jego powrót do Meksyku może spowodować u chłopca poważne i nieodwracalne szkody psychiczne. Argumentowała również, że ze względu na jej zły stan zdrowia, a mianowicie cukrzycę insulinozależną i fakt, że miała pracę i nową rodzinę w Polsce, nie może osiedlić się w Meksyku ze swoim synem. Chłopiec nie potrafi już mówić po hiszpańsku i ciężko mu komunikować się z ojcem. Co więcej, skarżąca podniosła, że jej syn, u którego zdiagnozowano alergię układu oddechowego i genetyczną astmę oskrzelową, w ogóle nie jest zdolny do życia w środowisku Meksyku. Skarżyła się również na brak odpowiedniej opieki medycznej i ubezpieczenia zdrowotnego w Meksyku.

48. W toku postępowania apelacyjnego skarżąca dwukrotnie wniosła o zawieszenie wykonania postanowienia sądu dotyczącego powrotu dziecka do Meksyku.

49. W dniu 19 lutego 2010 roku i 26 maja 2010 roku Sąd Rejonowy w Warszawie oddalił wnioski skarżącej.

50. W dniu 28 maja 2010 roku Sąd Rejonowy w Warszawie wyznaczył kuratora sądowego i upoważnił go do przymusowego odebrania dziecka matce.

51. W dniu 11 czerwca 2010 roku Sąd Okręgowy w Warszawie uchylił postanowienie sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Okręgowy uznał, że sąd pierwszej instancji nie zbadał, czy okoliczności sprawy spełniają przesłanki Artykułu 13 (b) Konwencji Haskiej.

52. W dniu 8 lipca 2010 roku Sąd Rejonowy w Warszawie zlecił przygotowywanie opinii przez Rodzinny Ośrodek Diagnostyczno-Konsultacyjny w kwestii relacji B z rodzicami, zdolności rodziców do wychowywania syna oraz czy powrót B do ojca do Meksyku bez matki narazi go na poniesienie fizycznej lub psychicznej szkody lub postawi go w "sytuacji nie do zniesienia".

53. W dniu 20 października 2010 roku Rodzinny Ośrodek Diagnostyczno-Konsultacyjny w Warszawie złożył do Sądu Rejonowego w Warszawie opinię biegłego, zawierającą następujące wnioski:

“ 1) ... Chłopiec utrzymuje emocjonalną więź z matką, ma poczucie przynależności do rodziny, składającej się z jego matki i jej męża. Emocjonalna więź z ojcem została zachowana, jednak jest ambiwalentna. Chłopiec pragnie spotykać się z ojcem, ale widzi swoje miejsce przy matce.

2. Oboje rodzice mają więź emocjonalną z dzieckiem.

3. Oboje rodzice mają wystarczającą zdolność do wychowywania dziecka. Prawdą jest, że od narodzin dziecka, to matka jest bardziej zaangażowana w opiekę nad nim.

4. Biorąc pod uwagę fakt, że matka odegrała pierwszoplanową rolę w życiu dziecka, powrót B do Meksyku bez niej, może mieć negatywny wpływ na jego samopoczucie psychiczne i jego stabilność emocjonalną, powodując u niego utratę poczucia bezpieczeństwa. Nie można wykluczyć, że ten rodzaj krzywdy psychicznej może również spowodować szkody cielesne, które mogłyby stanowić dla dziecka sytuację nie do zniesienia.”

54. W dniu 29 grudnia 2010 roku Sąd Rejonowy w Warszawie nakazał skarżącej oddanie syna w ciągu 30 dni.

55. Sąd krajowy uznał, że ryzyko szkody psychicznej spowodowane rozłąką dziecka z matką, opisane w opinii biegłych Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego w Warszawie i zabranie go ze środowiska, do którego się już przystosował, nie mieszczą się w pojęciu "psychicznej szkody" ani "sytuacji nie do zniesienia" na podstawie Artykułu 13(b) Konwencji Haskiej.

56. Zdaniem sądu, przepis ten powinien być interpretowany w sposób ścisły i zawężający, a jedynie ryzyko poważnych szkód fizycznych, psychicznych lub nadużyć z rąk drugiego rodzica albo zaniedbania tego rodzica z powodu jego lub jej alkoholizmu lub uzależnienia od narkotyków, jego lub jej bezrobocia lub niezdolności do opieki nad dzieckiem to wyłączone sytuacje, które pozwalałyby na pobyt uprowadzonego dziecka w kraju przyjmującym z towarzyszącym rodzicem.

57. Skarżąca odwołała się.

58. W dniu 15 czerwca 2011 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację. Sąd odwoławczy potwierdził ustalenia stanu faktycznego i prawnego, dokonane przez sąd pierwszej instancji.

59. Przed podjęciem wyżej wymienionej decyzji sąd odwoławczy przesłuchał skarżącego, wówczas siedmioletniego. Biegły z dziedziny psychologii, który był obecny na rozprawie, stwierdził, że dojrzałość chłopca spełnia normy dla jego wieku. Uznał jednak, że nie można było przewidzieć konsekwencji powrotu dziecka do Meksyku.

60. W dniu 27 lipca 2011 roku Sąd Okręgowy w Warszawie stwierdził prawomocność postanowienia, a nakaz wydania dziecka z dnia 29 grudnia 2010 roku stał się wykonalny.

4. Wykonanie nakazu wydania dziecka

61. W dniu 12 października 2011 roku Sąd Rejonowy w Warszawie wyznaczył kuratora sądowego, aby odebrał dziecko matce lub innej osobie

towarzyszącej i przekazał go ojcu w Meksyku. W kolejnych tygodniach szkoła chłopca i inne instytucje zostały powiadomione przez kuratora w celu wykonania nakazu wydania dziecka.

62. Pełnomocnik skarżących poinformował Sekcję, że po prawomocnym postanowieniu krajowego sądu skarżący przebywał w ukryciu.

63. W związku z postępowaniem w sprawie zmiany postanowienia o wydaniu dziecka z 2010 roku (zobacz pkt 68-83 poniżej), skarżąca złożyła wniosek o wstrzymanie wykonania decyzji z 2010 roku dotyczącej powrotu jej syna do Meksyku na czas postępowania, argumentując, że najlepszy interes dziecka powinien przeważać nad zasadą stabilności prawa.

64. W dniu 25 sierpnia 2011 roku Sąd Rejonowy w Warszawie oddalił wniosek skarżącej o wstrzymanie wykonania decyzji jako przedwczesny. Zażalenie skarżącej od tego postanowienia zostało oddalone w dniu 25 października 2011 roku.

65. W dniu 12 stycznia 2012 roku Sąd Rejonowy w Warszawie unieważnił swoje wcześniejsze postanowienie o wyznaczeniu kuratora sądowego. Decyzja ta została podjęta w związku z zastosowaniem w dniu 6 stycznia 2012 roku środka doraźnego Trybunału zgodnie z Regulą 39.

66. W dniu 25 stycznia 2012 roku A.L.Z. odwołał się od tego postanowienia.

67. W dniu 10 maja 2012 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił zażalenie A.L.Z.

5. Postępowanie o zmianę postanowienia Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 29 grudnia 2010 roku

68. W dniu 17 sierpnia 2011 roku skarżąca na podstawie Artykułu 577 Kodeksu postępowania cywilnego wniosła o zmianę postanowienia Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 29 grudnia 2010 roku.

69. Skarżąca twierdziła, że zaskarżone postanowienie sądu nie przystaje już do sytuacji, w której dziecko było w danym dniu. W tym celu podniosła, że postanowienie sądu o powrocie B do Meksyku wywarło silny, negatywny wpływ na fizyczny i psychiczny stan dziecka, powodując u niego cierpienia, które mogą być zakwalifikowane jako "sytuacja nie do zniesienia".

70. Zwróciła się również do sądu o dopuszczenie aktualnej opinii biegłego o swoim synu. Przedstawiła też szereg raportów dotyczących stanu psychicznego dziecka i jego zachowania, które zostały przygotowane przez lekarza, psychologa i nauczyciela.

71. Skarżąca poinformował również sąd, że A.L.Z. wszczął w Meksyku postępowanie o pozbawienia jej prawa do opieki nad dzieckiem.

72. W dniu 8 września 2011 roku A.L.Z. przedstawił swoją opinię na temat wniosku skarżącej z dnia 17 sierpnia 2011 roku. Stwierdził m.in., że stopień psychicznego cierpienia dziecka został już oceniony przez dwa sądy w Polsce, a ponadto niepokój wynikający z przeniesienia się do innego

kraju nie kwalifikuje się jako "poważna szkoda psychiczna" lub "sytuacja nie do zniesienia".

73. A.L.Z. twierdził również, że wszczął w Meksyku postępowanie o pozbawienie skarżącej prawa do opieki tylko dlatego, że chciał skorzystać z każdej drogi prawnej w celu wyegzekwowania własnych praw do opieki. Jednak, mając na względzie najlepszy interes syna, był gotów wycofać pozew przeciwko skarżącej, gdy tylko wróci ona do Meksyku z synem.

74. W dniu 20 stycznia 2012 roku Sąd Rejonowy w Warszawie zlecił opinię na temat B biegłym z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego.

75. Badanie psychologiczne dziecka i jego matki nie mogło się odbyć, ponieważ skarżący przebywał w ukryciu.

76. Dopiero w dniu 6 lutego 2012 roku władze zostały poinformowane o nowym adresie skarżących.

77. W dniu 17 lutego lub 26 marca 2012 roku akta sprawy zostały przekazane do Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. W dniu 2 kwietnia 2012 roku badanie skarżących i A.L.Z. zostało zaplanowane na 6 czerwca 2012 roku

78. W dniu 5 czerwca 2012 roku A.L.Z. przybył do Polski wraz ze swoją matką. Twierdził, że bezskutecznie próbował skontaktować się ze skarżącą, aby umówić się na spotkanie z synem przed badaniem w Rodzinnym Ośrodku Diagnostyczno-Konsultacyjnym. A.L.Z. ostatni raz widział B w czerwcu 2011 roku. B po raz ostatni spotkał się ze swoją babcią ze strony ojca w 2009 roku.

79. W dniu 6 czerwca 2012 roku zaplanowane na ten dzień od kwietnia 2012 roku badanie w Rodzinnym Ośrodku Diagnostyczno-Konsultacyjnym nie odbyło się, ponieważ skarżący nie stawili się. Skarżąca stwierdziła, że powodem jej nieobecności był pobyt w prywatnej klinice w Czechach, który został zorganizowany w bardzo krótkim czasie.

80. W dniu 26 września 2012 roku w końcu odbyło się badanie B i jego rodziców, a opinia biegłego została wydana w dniu 19 października 2012 roku.

81. Biegli przedstawili następujące uwagi na temat stanu emocjonalnego B. Chłopiec nie jest odporny na stres, a jego poczucie stabilności i bezpieczeństwa zostało poważnie zakłócone przez konflikt pomiędzy rodzicami. Chłopiec jest przestraszony, emocjonalny i ma tendencje do neurotycznego zachowania. Reaguje na zmiany i niepowodzenia frustracją, objawiającą się zaburzeniami snu, bólem brzucha, bólem głowy, niestrawnością i okresowo nocnymi moczeniami. Przeżywa silny konflikt lojalności. Tęskni za ojcem i chce utrzymywać z nim kontakt. Z drugiej strony, boi się mieszkać w Meksyku i wyraźnie pragnie zostać w Polsce. B ma silną więź emocjonalną z matką, która jest dla niego najważniejszą osobą.

82. W związku z charakterem B, opisanym powyżej, zalecono, aby chłopiec został w Polsce, a jego kontakty z ojcem powinny być tak częste, jak to tylko możliwe. Stwierdzono, że istnieje duże prawdopodobieństwo, że wysłanie B do Meksyku wbrew jego woli może doprowadzić do poważnych zaburzeń emocjonalnych i społecznych, takich jak nerwice, fobie oraz aspołeczne i destrukcyjne zachowanie.

83. W dniu 9 listopada 2012 roku Sąd Rejonowy w Warszawie postanowił z urzędu, powołując się na Artykuł 177 § 1 (1) Kodeksu postępowania cywilnego, zawiesić postępowanie o zmianę postanowienia o wydaniu dziecka z 2010 roku ze względu na fakt, że niniejsza sprawa była w toku przed tutejszym Trybunałem.

B. Właściwe prawo międzynarodowe

Konwencja Haska dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę

84. Konwencja Haska z dnia 25 października 1980 roku dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, która została ratyfikowana przez Polskę i Meksyk, w odnośnym zakresie stanowi, co następuje.

“Państwa-sygnatariusze niniejszej konwencji,

Głęboko przekonane, że interes dziecka ma podstawowe znaczenie we wszystkich sprawach dotyczących opieki nad nim,

Pragnąc chronić dziecko na płaszczyźnie międzynarodowej przed szkodliwymi skutkami, wynikającymi z bezprawnego uprowadzenia go lub zatrzymania, i pragnąc ustalić zasady postępowania w celu zagwarantowania niezwłocznego powrotu dziecka do państwa jego stałego pobytu oraz pragnąc zapewnić ochronę prawa do odwiedzin,

Postanowiły zawrzeć w tym celu konwencję i zgodziły się na następujące postanowienia:

...”

Artykuł 3

“Uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka będzie uznane za bezprawne, jeżeli:

a) nastąpiło naruszenie prawa do opieki przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji, wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym dziecko miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem ; oraz

b) w chwili uprowadzenia lub zatrzymania prawa te były skutecznie wykonywane wspólnie lub indywidualnie albo byłyby tak wykonywane, gdyby nie nastąpiło uprowadzenie lub zatrzymanie.

Prawo do opieki określone w punkcie a) może wynikać w szczególności z mocy samego prawa, z orzeczenia sądowego lub administracyjnego albo z ugody mającej moc prawną w świetle przepisów ustawodawstwa tego państwa.”

Artykuł 4

“Konwencję stosuje się do każdego dziecka, które miało miejsce stałego pobytu w Umawiającym się Państwie bezpośrednio przed naruszeniem praw do opieki lub odwiedzin. Konwencja przestaje obowiązywać, kiedy dziecko osiąga wiek 16 lat.”

Artykuł 12

“Jeżeli dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w rozumieniu artykułu 3, a w chwili wpłynięcia wniosku do władzy sądowej lub administracyjnej Umawiającego się Państwa, w którym znajduje się dziecko, upłynął okres krótszy niż jeden rok od dnia uprowadzenia lub zatrzymania, zainteresowana władza zarządza niezwłoczne wydanie dziecka.

Władza sądowa lub administracyjna powinna również zarządzić wydanie dziecka, nawet po upływie jednego roku, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, chyba że zostało ustalone, że dziecko przystosowało się już do swego nowego środowiska.

Jeżeli władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego ma podstawy, by sądzić, że dziecko zostało zabrane do innego państwa, może ona zawiesić działanie lub oddalić wniosek o wydanie dziecka.”

Artykuł 13

“Bez względu na postanowienia artykułu poprzedzającego władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego nie jest obowiązana zarządzić wydanie dziecka, jeżeli osoba, instytucja lub organizacja sprzeciwiająca się wydaniu dziecka wykaże, że:

- a) osoba, instytucja lub organizacja opiekująca się dzieckiem faktycznie nie wykonywała prawa do opieki w czasie uprowadzenia lub zatrzymania albo zgodziła się lub później wyraziła zgodę na uprowadzenie lub zatrzymanie; lub
- b) istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w sytuacji nie do zniesienia.

Władza sądowa lub administracyjna może również odmówić zarządzenia powrotu dziecka, jeżeli stwierdzi, że dziecko sprzeciwia się powrotowi oraz że osiągnęło ono wiek i stopień dojrzałości, przy którym właściwe jest uwzględnienie jego opinii.

Przy ocenie okoliczności określonych w niniejszym artykule władza sądowa lub administracyjna powinna brać pod uwagę informacje dotyczące sytuacji społecznej dziecka, dostarczone przez organ centralny lub inną właściwą władzę państwa miejsca stałego pobytu dziecka.”

Artykuł 14

“Dla stwierdzenia, że miało miejsce bezprawne uprowadzenie lub zatrzymanie w rozumieniu artykułu 3, władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego może brać bezpośrednio pod uwagę przepisy ustawodawstwa i orzeczenia sądowe lub administracyjne, formalnie uznane lub nie uznane w państwie miejsca stałego pobytu dziecka, bez uciekania się do szczególnych trybów postępowania dla stwierdzenia właściwości tego ustawodawstwa lub dla uznania zagranicznych orzeczeń, które w innym wypadku miałyby zastosowanie.”

Artykuł 15

“Władze sądowe lub administracyjne Umawiającego się Państwa mogą, przed zarządzeniem powrotu dziecka, żądać przedłożenia przez wnioskodawcę orzeczenia lub oświadczenia pochodzącego od władz państwa miejsca stałego pobytu dziecka,

stwierdzającego, że uprowadzenie lub zatrzymanie było bezprawne w rozumieniu artykułu 3 konwencji, jeżeli takie orzeczenie lub oświadczenie może być uzyskane w tym państwie. Organy centralne Umawiających się Państw udzielą wnioskodawcy wszelkiej możliwej pomocy w uzyskaniu takiego orzeczenia lub oświadczenia.”

Artykuł 19

“Orzeczenie dotyczące zwrotu dziecka, wydane zgodnie z niniejszą konwencją, nie narusza istoty prawa do opieki.”

C. Właściwe prawo krajowe i praktyka

85. Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z 1964 roku, wprowadzona dnia 19 lipca 2001 roku, która weszła w życie dnia 27 września 2001 roku, zajmuje się postępowaniem w sprawie wydania dziecka w ramach Konwencji Haskiej.

86. Artykuł 598⁶ stanowi, że jeżeli osoba, która jest zobowiązana do wydania dziecka, nie zastosuje się do postanowienia sądu, sąd zleci kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie tej osoby.

87. Zgodnie z Artykułem 598¹⁰:

“Na żądanie kuratora sądowego Policja jest zobowiązana do udzielenia mu pomocy przy czynnościach związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.”

Artykuł 598¹¹ § 1 stanowi, co następuje:

“Jeżeli przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką napotyka przeszkody na skutek ukrycia tej osoby lub na skutek innej czynności przedsięwziętej w celu udaremnienia wykonania orzeczenia, kurator sądowy zawiadomi prokuratora.”

W świetle Artykułu 598¹²:

“§ 1 Przy odbieraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką kurator sądowy powinien zachować szczególną ostrożność i uczynić wszystko, aby dobro tej osoby nie zostało naruszone, a zwłaszcza aby nie doznała ona krzywdy fizycznej lub moralnej. W razie potrzeby kurator sądowy może zażądać pomocy organu opieki społecznej lub innej powołanej do tego instytucji.

§ 2 Jeżeli wskutek wykonania orzeczenia miałyby doznać poważnego uszczerbku dobro osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, kurator sądowy wstrzyma się z wykonaniem orzeczenia do czasu ustania zagrożenia, chyba że wstrzymanie wykonania orzeczenia stwarza poważniejsze zagrożenie dla tej osoby.”

88. Artykuł 577 przewiduje środek w postaci zmiany ostatecznego postanowienia sądu opiekuńczego, w tym orzeczenia wydanego na podstawie Konwencji Haskiej. Brzmi on następująco:

“Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.”

89. Artykuł 177 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego przyznaje sądowi cywilnemu dyskrecjonalne uprawnienie do zawieszenia postępowania

toczącego się przed nim, jeśli oczekuje się na wydanie orzekania w trybie prejudycjalnym przez inny sąd, które to orzeczenie może stanowić niezbędny element lub podstawę decyzji merytorycznych i proceduralnych w przedmiotowej sprawie. Przepis brzmi następująco:

“Sąd może zawiesić postępowanie z urzędu:

(1) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania cywilnego...”

90. Praktyka pokazuje, że w sprawach wszczętych na podstawie Konwencji Haskiej, Sąd Najwyższy był sądem najwyższej instancji (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia: 7 października 1998 roku, sygn. akt I CKN 745/98; 31 marca 1999 roku, sygn. akt I CKN 23/99; 1 grudnia 1999 roku, sygn. akt I CKN 992/99; 2 czerwca 2000 roku, sygn. akt II CKN 959/00; 2 czerwca 2000 roku, sygn. akt V CKN 1747/00; 1 grudnia 2000 roku, sygn. akt V CKN 1747/00; oraz 19 grudnia 2000 roku, sygn. akt III CKN 1254/00).

91. Po nowelizacji z dnia 1 lipca 2000 roku, która weszła w życie dnia 1 października 2000 roku, Artykuł 519¹ § 2 Kodeksu wyraźnie przewiduje, że skarga kasacyjna przysługuje tylko w tych sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli, które dotyczą przysposobienia oraz podziału majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami. W konsekwencji skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego nie przysługuje już w sprawach rozstrzyganych na podstawie Konwencji Haskiej.

SKARGA

92. Skarżący podnieśli zarzut na podstawie Artykułu 8 Konwencji, że postanowienie sądu krajowego, nakazujące powrót B do jego ojca w Meksyku, stanowiło naruszenie ich prawa do poszanowania życia rodzinnego. Zaskarżone orzeczenie było sprzeczne z najlepszym interesem B, ponieważ rozłąka z matką mogłaby spowodować u niego nieodwracalne i poważne szkody psychiczne.

PRAWO

A. Zarzut naruszenia Artykułu 8 Konwencji

93. Skarżący zarzucili, że doszło do naruszenia ich prawa do poszanowania życia rodzinnego na podstawie Artykułu 8 Konwencji, który brzmi następująco:

“1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności osób.”

1. Stanowiska Stron

94. Rząd argumentował, że skarga była przedwczesna, ponieważ postępowanie o zmianę postanowienia sądu z dnia 29 grudnia 2010 roku było aktualnie w toku przed sądem krajowym. Rząd powołał się na subsydiarną rolę Trybunału i stwierdził, że wynik postępowania krajowego w sprawie zmiany prawomocnego postanowienia wydanego na podstawie Konwencji Haskiej będzie miał bezpośredni wpływ na skargę wniesioną do Trybunału.

95. Stwierdzono również, że skarżąca, przedwcześnie wnosząc sprawę do Trybunału, dążyła do zmiany toku lub, co najmniej, przedłużenia postępowania w ramach Konwencji Haskiej w Polsce, jak również do usankcjonowania jej sytuacji przez sąd międzynarodowy. Zdaniem Rządu, działanie skarżącej spowodowało nieodwracalne szkody w więzi skarżącego z ojcem.

96. Skarżący podnieśli, że postanowienie wydane przez Sąd Rejonowy w Warszawie dnia 29 grudnia 2010 roku, nakazujące wydanie B, aby umożliwić jego powrót do Meksyku, było prawomocne i wiążące. Miało być wykonane przez kuratora sądowego, powołanego w dniu 12 października 2011 roku. W rzeczywistości, kurator podjął próbę wykonania niniejszego postanowienia w czasie, gdy postępowanie na podstawie Artykułu 577 Kodeksu postępowania cywilnego było już w toku.

Wykonanie postanowienia sądu w zakresie powrotu B do Meksyku zostało zawieszono tylko na podstawie decyzji Trybunału o zastosowaniu środka doraźnego.

97. Skarżący podkreślili, że postępowanie na podstawie Artykułu 557 było całkowicie niezależne od pierwotnej sprawy, prowadzonej w ramach Konwencji Haskiej, która została już zamknięta. Celem powyższego przepisu było umożliwienie zmiany postanowienia sądu opiekuńczego, jeżeli okoliczności odnoszące się do dziecka, którego dotyczyło zaskarżone postanowienie sądu opiekuńczego, zmieniły się. W tym celu wniosek na podstawie tego przepisu nie stanowił skargi kasacyjnej od ostatecznego postanowienia, wydanego w toku postępowania w ramach Konwencji Haskiej.

98. Wreszcie skarżący odnieśli się do decyzji o niedopuszczalności w sprawie *P.P. przeciwko Polsce* (nr 8677/03 (decyzja) z dnia 24 stycznia 2006 roku), która została wniesiona do Trybunału przez włoskiego ojca

żądanego powrotu swoich dzieci z Polski na podstawie Konwencji Haskiej. Skarga ta została uznana za dopuszczalną, mimo że w chwili, kiedy Trybunał podejmował decyzję o dopuszczalności, postępowanie na podstawie Artykułu 577 Kodeksu postępowania cywilnego, które zostało wszczęte przez polską matkę, było w toku.

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

99. Zgodnie z Artykułem 35 § 1 Konwencji, Trybunał może rozpatrzyć sprawę dopiero po wyczerpaniu wszystkich krajowych środków odwoławczych, zgodnie z powszechnie uznanymi zasadami prawa międzynarodowego.

100. Na mocy Artykułu 1 Konwencji, odpowiedzialność za wdrażanie i egzekwowanie zagwarantowanych praw i wolności spoczywa na władzach krajowych. Instytucja skargi do Trybunału jest więc subsydiarna w stosunku do krajowych systemów ochrony praw człowieka. Ten subsydiarny charakter został również wyrażony w Artykule 13 i 35 § 1 Konwencji (zobacz *Kudła przeciwko Polsce* [Wielka Izba], nr 30210/96, § 152, ECHR 2000-XI).

Celem Artykułu 35 jest zapewnienie Umawiającym się Państwom możliwość zapobieżenia lub naprawienia zarzucanych im naruszeń, zanim skargi te zostaną przekazywane do mechanizmu Konwencji. W konsekwencji Państwa są zwalniane z odpowiedzialności za swoje czyny przed organem międzynarodowym, a w pierwszej kolejności mają możliwość załatwienia sprawy w ramach własnego systemu prawnego. Uzasadnieniem zasady wyczerpania środków odwoławczych jest umożliwienie władzom krajowym, przede wszystkim sądom, zapobieżenia lub naprawienia domniemych naruszeń Konwencji. Opiera się ona na założeniu, odzwierciedlonym w Artykule 13, że krajowy porządek prawny będzie zapewniał skuteczny środek w zakresie naruszenia praw Konwencji. Jest to ważny aspekt subsydiarnego charakteru mechanizmu Konwencji (zobacz, wśród wielu innych orzeczeń, *Selmouni przeciwko Francji* [Wielka Izba], nr 25803/94, ECHR 1999-V, § 74; *Kudła*, przywołana powyżej, § 152).

101. Subsydiarność leży u podstaw Konwencji, jak wynika to z łącznej wykładni Artykułów 1 i 19. Trybunał musi być ostrożny w przyjmowaniu na siebie roli sądu pierwszej instancji, gdy nie jest to nieuniknione w okolicznościach konkretnego przypadku. Co do zasady, gdy miało miejsce postępowanie krajowe, nie jest zadaniem Trybunału zastępowanie własną oceną oceny stanu faktycznego dokonanej przez sądy krajowe, a do tych ostatnich należy ustalenie faktów na podstawie przeprowadzonych dowodów. Choć Trybunał nie jest związany ustaleniami sądów krajowych i może dokonać oceny według własnego uznania, w świetle przedłożonego mu materiału, w normalnych warunkach niezbędne są przekonujące

argumenty, które doprowadzą do odejścia od ustaleń faktycznych dokonanych przez sądy krajowe (*Austin i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [Wielka Izba], nr 39692/09, 40713/09 i 41008/09, § 61, ECHR 2012).

102. Zgodnie z zasadą pomocniczości, Trybunał wielokrotnie orzekł, że w przypadku, gdy środki te odnoszą się do sporu pomiędzy rodzicami dotyczącego ich dzieci, nie należy do Trybunału zastępowanie właściwych organów krajowych w regulowaniu opieki lub kontaktów, ale raczej rewizja procedury zastosowanej przez sądy krajowe, w szczególności w celu ustalenia, czy sądy te w stosowaniu i wykładni postanowień Konwencji Haskiej, zagwarantowały prawa wynikające z Konwencji, a zwłaszcza Artykułu 8 (zobacz *Neulinger i Shuruk przeciwko Szwajcarii* [Wielka Izba], nr 41615/07, § 133, ECHR 2010 oraz *M.R. i L.R. przeciwko Estonii* nr 13420/12 (decyzja) z dnia 15 maja 2012 roku, § 37).

(b) Stosowanie przedmiotowych zasad w niniejszej sprawie

103. Trybunał zauważa, że na mocy prawomocnego postanowienia, wydanego przez Sąd Rejonowy w Warszawie w dniu 29 grudnia 2010 roku, utrzymanego w mocy przez Sąd Okręgowy w Warszawie w dniu 15 czerwca 2011 roku, skarżąca została zobowiązana do wydania swojego syna, aby ułatwić mu powrót do Meksyku (zobacz pkt 58 i 60 powyżej).

104. Polski Kodeks postępowania cywilnego w Artykule 577 wyraźnie stanowi, że prawomocne orzeczenie sądu opiekuńczego może zostać zmienione, jeżeli dobro dziecka uzasadnia taką zmianę. Skarżąca faktycznie wszczęła tę procedurę, żądając zmiany rzekomych wad postanowienia z 2010 roku, które stanowiły podstawę jej skargi do Trybunału.

105. Przykłady tej procedury stosowanej w ramach Konwencji Haskiej można znaleźć w ostatnich sprawach Trybunału *P.P. przeciwko Polsce* (zobacz *P.P. przeciwko Polsce*, nr 8677/03, 8 stycznia 2008 roku) oraz *Serghides przeciwko Polsce* (zobacz *Serghides przeciwko Polsce*, nr 31515/04, 2 listopada 2010 roku). Ponadto Trybunał uznał już niedopuszczalność skargi przeciwko Polsce, wynikającej ze sporu o opiekę nad dzieckiem, na tej podstawie, że skarżący nie skorzystał ze środka przewidzianego w Artykule 577 Kodeksu postępowania cywilnego (zobacz *Radowski przeciwko Polsce*, nr 1073/05 (decyzja), 13 lutego 2007 roku).

Skarżący w powyżej sprawie żądał wykonania prawomocnego postanowienia dotyczącego kontaktów z dzieckiem, które było wadliwe, ponieważ nie określało z wystarczającą dokładnością obowiązków matki w odniesieniu do kontaktów ze skarżącym. W szczególnych okolicznościach sprawy zaskarżone postanowienie było w rzeczywistości niewykonalne, chyba że zostałyby zmienione (*ibidem*).

106. Odnosząc się do argumentu skarżącej o wcześniejszej sprawie Trybunału *P.P. przeciwko Polsce* (przywołana powyżej), należy stwierdzić, że stan faktyczny tej skargi i kwestie Konwencji, które zostały podniesione,

znacząco różnią się od tych w niniejszej sprawie. Skarżącym w sprawie P.P. był ojciec, dochodzący wykonania postanowienia sądu polskiego w sprawie powrotu do Włoch swoich dzieci, które zostały bezprawnie uprowadzone w rozumieniu Konwencji Haskiej. To matka dziecka złożyła wniosek o zmianę zaskarżonego postanowienia dotyczącego powrotu dziecka na podstawie Artykułu 577 Kodeksu postępowania cywilnego. Kiedy Trybunał orzekał o dopuszczalności w tej sprawie, postępowanie istotnie było w toku. To jednak nie miało znaczenia z punktu widzenia Artykułu 35 Konwencji, ponieważ sprawa P.P. dotyczyła pozytywnych obowiązków Państwa w ramach wprowadzania w życie zupełnie wykonalnego postanowienia sądu dotyczącego powrotu dzieci, a nie zasadności tego postanowienia (P.P. *przeciwko Polsce* (decyzja) przywołana powyżej).

Orzekając tak, Trybunał przywiązuje również wagę do okoliczności, że skarżący wszczął postępowanie egzekucyjne, które pozwoliło na przymusowe odebranie dzieci, był stroną postępowania karnego przeciwko matce, dotyczącego zarzutu uprowadzenia i ukrywania dzieci oraz odwołał się od postanowienia w sprawie umorzenia postępowania egzekucyjnego. Stwierdzono, że skarżący uczynił wszystko, czego można było rozsądnie od niego oczekiwać, aby wyczerpać krajowe środki odwoławcze (P.P. *przeciwko Polsce* (decyzja), przywołana powyżej).

107. Wracając do niniejszej sprawy, należy zauważyć, że postępowanie o zmianę prawomocnego postanowienia z 2010 roku zostało niedawno zawieszono przez Sąd Rejonowy w Warszawie w związku z niniejszym postępowaniem międzynarodowym, ponieważ uznano, że orzeczenie tutejszego Trybunału może stanowić podstawę orzeczenia sądu krajowego w ramach Konwencji Haskiej.

108. Co ważniejsze, rozpatrywana sprawa wymaga stanowczego przypomnienia, że na mocy Artykułu 1 Konwencji podstawowa odpowiedzialność za wdrażanie i egzekwowanie praw i wolności Konwencji spoczywa na władzach krajowych, tak aby instytucja skargi do Trybunału była w istocie subsydiarna dla gwarancji praw człowieka przewidzianych w systemach krajowych (zobacz, m.in. innymi licznymi orzeczeniami, *McFarlane przeciwko Irlandii* [Wielka Izba], nr 31333/06, § 112, 10 września 2010 roku).

109. Zgodnie z zasadą pomocniczości, przewidzianą w Konwencji, Państwa Członkowskie powinny wziąć na siebie w pełni i tak szybko, jak to możliwe, odpowiedzialność za roszczenia o naruszenie praw Konwencji, w szczególności roszczenia na podstawie Artykułu 8, które wynikają z postępowania w ramach Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Unikanie tej odpowiedzialności stawiałoby Trybunał w roli sądu pierwszej instancji w odniesieniu do ochrony życia rodzinnego rodziców i ich rzekomo bezprawnie uprowadzonych dzieci. W związku z tym Państwa Członkowskie powinny zapewnić skuteczny środek prawny, a jeżeli środek już istnieje, nie powinny

one utrudniać korzystania z niego przez skarżącego (zobacz *mutatis mutandis Akdivar i inni przeciwko Turcji*, 16 września 1996 roku, § 65, Zbiór wyroków i decyzji 1996-IV). Zablokowanie skarżącemu skutecznej realizacji dostępnego krajowego środka odwoławczego, jak to się stało w powyższej sprawie, podważa zasadę pomocniczości i odwraca relacje pomiędzy sądami krajowymi a Trybunałem.

110. W tych okolicznościach i mając na uwadze subsydiarny charakter mechanizmu ochrony praw człowieka ustanowiony w Konwencji, Trybunał jest zdania, że niniejsza skarga jest przedwczesna.

Wynika stąd, że skarga musi zostać odrzucona zgodnie z Artykułem 35 §§ 1 i 4 Konwencji ze względu na brak wyczerpania krajowych środków odwoławczych.

B. Reguła 39 Regulaminu Trybunału

111. W świetle przedstawionych powyżej ustaleń oraz ze względu na fakt, że postanowienie krajowego sądu o wyznaczeniu kuratora sądowego w celu wyegzekwowania nakazu wydania dziecka z dnia 29 grudnia 2010 roku zostało unieważnione (zobacz pkt 65 powyżej), Trybunał uznaje za właściwe, aby uchylić środek doraźny wskazany Rządowi Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie Reguły 39 Regulaminu Trybunału (zobacz pkt 4 powyżej).

Z tych względów Trybunał jednogłośnie

Uznaje skargę za niedopuszczalną.

Françoise Elens-Passos
Kancelarz

Ineta Ziemele
Przewodnicząca